

Smaastykker og Oversigter.

Det femte nordiske historikermøde.

Det femte nordiske historikermøde afholdtes i Helsingfors i dagene 7.—10. juli 1931. Den finske indbydelseskomité havde prof. Carl v. Bonsdorff til formand og arkivar Ragnar Rosén til sekretær. Der havde anmeldt sig ca. 155 deltagere i mødet; heraf var halvdelen fra Finland, knap 50 fra Sverige, ca. 30 fra Danmark og 8 fra Norge. — Efter en almindelig sammenkomst d. 6. juli om aftenen fandt det egentlige aabningsmøde sted i Universitetets solemnitetssal den følgende dags formiddag. Komiteens formand prof. v. Bonsdorff holdt velkomsttalen, der sluttede med en kort redegørelse for den nyere finske historieforskning. — Den 8. juli var der almindeligt besøg i Finlands nationalmuseum, hvor dr. K. K. Meinander holdt et lysbilledforedrag om svenske portrætter i Finland. Samme dag besøgte mødets deltagere ogsaa Finlands nylig fuldendte parlamentsbygning. Den 9. juli foretoges en udflugt til fæstningen Sveaborg; her holdt prof. v. Bonsdorff et foredrag om samfundet Ehrensvärd, og krigsarkivar B. Steckzen (Sverige) demonstrerede ældre planer over fæstningen. Under mødet var der iøvrigt lejlighed til at besøge Universitetsbiblioteket, Riksarkivet, de forskellige museer o. s. v.

Paa historikermødet forsøgte man for første gang at arrangere diskussioner om større emner af almindelig interesse med forud udpegede indledere. Ud over diskussionen om samarbejde mellem de historiske tidsskrifter blev det dog kun til tilløb, og man fik snarere en række uafhængige foredrag om beslægtede emner end egentlige diskussioner; men der var almindelig enighed om, at tanken var god og burde føres videre.

Emnet for historikermødets første diskussion var *Bebyggelsens udbredelse i Nord-Norge, Norrland og Nord-Finland*. Om Nordnorge gav prof. A. W. Brøgger en arkæologisk redegørelse. Foreholdene heroppe var udmærket undersøgt, dels i slutningen af

19. aarh., dels i aarene efter 1925. Der kan efterspores en bosættelse i sten- og broncealderen frem til Kristi fødsel og en ny bosættelse fra den romerske jernalders tid. Numedals stenalderfund heroppefra er de ældste, som kendes fra Norden; Finmarkens kyster synes at have været tidligere bebygget end noget andet strøg i Norden. Teorien om en ny indvandring i 5. og 6. aarh. efter en længere klimatforværringsperiode holder næppe stik. Befolkningen har først og fremmest drevet kvægavl; fiskeri og søfangst har kun været bierhverv. Naar fundene gøres ude paa næs og odder og aldrig inde i fjordene skyldes det især det mildere kystklima derude. Foredragsholderen gennemgik derefter nordlændingen Ottars skildring fra c. 900. Naar Ottar siger, at han var den første, der sejlede uden om Nordkap, modbevises det af fund, der viser enkelte kolonisationer, om end ikke fast bosættelse, i forhistorisk tid.

Om forholdene i det svenske Norrland gav prof. N. Ahnlund oplysninger. Norrland har en rig stenalder og har aldrig senere haft en saa omfattende bebyggelse. I den ældre jernalder er Helsingland og dele af Medelpad hovedbygden. I Jämtland viser det arkæologiske materiale og stednavnene overvejende tilknytning til Sverige, dog med paavirkning vestfra. Helsinglagen er i sin terminologi stærkt præget af norsk indflydelse. I vikingetiden bebyggedes Norrland fuldstændig. Der kan spores kulturstrømninger i Öster- og Västerbotten baade fra vest og fra øst, som her mødtes og brødes mod hinanden. Kolonisationen og den fuldstændige sogneinddeling blev først færdig i det 15. aarh. En russisk kolonisation benægtedes, og til sidst behandledes det dunkle »birkarla«-problem indgaaende.

Hovedsagelig paa grundlag af historisk materiale, især Gustav Vasas breve, redegjorde docent J. Jaakkola for de finske problemer. Hovedproblemet var udnyttelsen af de saakaldte »eriemarker« (ødemarker), saaledes som de fremtraadte i skrevne kilder fra de fleste finske landskaber. Interessant var brydningen mellem den hovedsagelig finske kolonisation fra syd og den svenske, der trængte frem fra kysten. Dette spørgsmaal kædede sig sammen med problemerne om kvæner og birkarlar; birkarlarne kan ikke forklares som stammende fra de forhistoriske købmænd af samme navn, men kun i forbindelse med eriemarkskulturen. I Bjarmeland er der modstridende handelsinteresser mellem nordmændene og karelerne, særlig i 9.—13. aarh.; efter 1250 træder modsætningsforholdet mellem Norge og Novgorod direkte frem. — Der paafulgte en kort diskussion.

Enevældens former og resultater i de nordiske lande var gen-

stand for næste dags diskussion. Prof. K. Fabricius (Danmark) og lektor W. Carlgren (Sverige) var indledere. Prof. Fabricius begyndte med at klarlægge enevældens definition og begrebsbestemmelse og skildrede derefter den danske enevældes opstaaen. Denne har allerede 1520—23 og 1598—1625 været nær ved at trænge igennem, navnlig arbejdede Kristian II maalbevidst derpaa, men Kristian IV havde den fordel, at tiden havde arbejdet for ham. I 1660 er der den samme stilling; men kongen har nu støtte dels i tidsaanden, dels i en staaende hær og en tysk central-administration. Enevælden er tillige slutstenen paa stænderstriden mellem adel og borger, idet borgerne sejrer ved at støtte sig til kongen. Enevældens indførelse sætter ikke noget stort skel; bureaukratiet har rødder langt tilbage, og den danske enevældes eneste karakteristiske politik, den agrariske, trænger først igennem ved midten af 18. aarh. Enevældens ældre form er kollegiestyre, selv om kollegiestyre ikke er identisk med enevælde. Kollegiestyret afløstes af kabinetsstyre. Kabinettet kan spores tilbage til Griffenfeld, men udvikledes først fuldstændigt under Struensee. I den følgende tid er der kamp mellem de to styreformers, indtil kollegiestyret sejrer i 1816. Enevældens resultat er først og fremmest lighed; enevælden nivellerer de standsmæssige og provinsielle forskelligheder, og styrelsen faar et borgerligt præg. Endvidere fremelsker den en statsfølelse med kongen som mærke, og den gør embedsmændene og den blandede hær til grundpillerne i dansk styre. Til slut fastsloges det, at det 18. aarh.s enevælde staar den moderne reformstat langt nærmere end det 19. aarh.s liberalisme.

Lektor W. Carlgrens foredrag formede sig delvis som en kritisk gennemgang af en række forskeres arbejder. Med udgangspunkt i slaget ved Lund, hvor kongen selv skred afgørende ind, gik han over til en udvikling af den svenske enevælde under Karl XI. Udviklingen fremskyndedes ved den gamle styrelses mangel paa kraft og indsigt. Johan Gyllenstierna var den eneste betydelige statsmand, og han blev kongens fører under reformerne. Karl XI havde ikke nogen særlig politik, saa at det ny, tilmed fremskyndet af kongens utaalmodighed, fik improvisationens præg. Næppe i noget andet land har enevælden vist en saadan kurve indefra udad som i Sverige under Karl XI.s indre og hans søns ydre kamp for den svenske stormagt. — I en efterfølgende diskussion deltog prof. G. Suolahti (Finland) og prof. Fr. Lagerroth (Sverige) udførligt, mens prof. Friis (Danmark), prof. Ahnlund (Sverige) og dr. E. Nystrom (Danmark) fremkom med kortere indlæg.

Et vigtigt punkt paa dagsordenen var en diskussion af ren

praktisk art, nemlig om hvorledes et eventuelt *samarbejde mellem de nordiske tidsskrifter* kunde etableres. Fra dansk side indledede dr. P. Nørlund. Han fremhævede, at tyngdepunktet i de nordiske historiske tidsskrifter nødvendigvis maatte ligge i afhandlingsstoffet, ikke i det bibliografiske. M. h. t. afhandlinger og recensioner af den hjemlige litteratur »maa hvert land feje for sin egen dør«. Samarbejdet skal sættes i gang med det maal at bringe orienterende efterretninger om udlandets historieforskning, idet dette arbejde ikke kan magtes af noget enkelt af vore lande. Et samarbejde vil baade skaffe en mere omfattende medarbejderstab og en større læsekreds, og man undgaar tillige dubleringer. Honorarerne bør imidlertid sættes betydeligt op, og man kunde tænke sig et nyt honorarsystem til gunst for de korte anmeldelser: høj takst for første side, jævnt faldende for de følgende. Rent praktisk stod valget mellem to løsninger. Bedst vilde det være, om der oprettedes særlige fælleshefter, der skulde udsendes til samtlige abonnenter, og som skulde redigeres af en særlig redaktionskomité. En anvendelig løsning var ogsaa »fælleskorrespondance«-systemet, hvorefter samme artikel kunde optages i flere tidsskrifter. Indlederen mødte uden mandat fra den danske redaktion; han ønskede kun udtalelser om mødets stemning for det principielle. Beslutninger og enkeltheder maatte blive redaktionernes sag.

Den svenske indleder var prof. Sv. Tunberg, der ligeledes mente, at et samarbejde kun kunde etableres i den litteraturkritiske og bibliografiske afdeling, og her kun paa begrænsede omraader: 1) den nordiske historiske litteratur af fællesnordisk interesse og 2) ikke nordisk litteratur. Ved behandlingen af europæisk stof anbefalede det at oprette en fællesnordisk redaktion med en fast medarbejderstab. Af det fremkomne materiale skulde hver redaktion kunne vælge efter egen smag og opfattelse; dog kunde der ogsaa trykkes særlige aarshefter til de forskellige tidsskrifters abonnenter. Centralisering kunde imidlertid rumme en fare, og det fremhævedes, at modstridende anmeldelser ofte var bedre end en fælles recension, der let kunde faa et autoritativt præg. Dette vigtige spørgsmaal burde overlades til behandling i en komité bestaaende af de forskellige tidsskrifters redaktører.

For Finland indledede prof. P. O. v. Törne. Han fremhævede det ønskværdige i et samarbejde, men det kunde kun finde sted paa begrænsede omraader. Fremmed litteratur burde mere behandles i form af notitser end i form af recensioner. Selvanmeldelser burde have en langt mere hyppig anvendelse end hidtil. Denne form havde med held været anvendt af Historisk Tidskrift för

Finland med hensyn til arbejder, der var udgivet paa finsk. Et frugtbart samarbejde med Historiallinen Aikakauskirja burde bringes i stand paa dette omraade. I øvrigt behandledes vanskelighederne med hensyn til den finsk-finske litteratur; det vilde være fortjenstfuldt at hjælpe den skandinaviske forskerverden til at følge med i denne.

For Norge havde prof. Edv. Bull meldt sig som indleder; men han havde sendt afbud i sidste øjeblik.

Under den paafølgende diskussion gav prof. J. O. Andersen (Danmark) tanken sin tilslutning: en fælles rubrik, der behandlede udlandet, udvidelse af notitsstoffet, navnlig ved selvanmeldelser, og desuden anbefalede en fælles bibliografisk redaktion i samarbejde med de videnskabelige biblioteker. — Dr. Anthony (Finland) mente, at der skulde begyndes i det smaa med mulighed for indre vækst. — Mere indgaaende behandlede prof. Suolahti (Finland) problemet med det finsk-finske tidsskrift; det burde staa paa lige fod med de øvrige skandinaviske. Det vilde være gavnligt, om tidsskrifterne frit kunde konkurrere, men et begrænset samarbejde vilde dog være nyttigt. — Redaktøren af Historiallinen Aikakauskirja, prof. Brotherus fremhævede sit tidsskrifts særstilling. Han var sympatisk for samarbejde, men ønskede ikke noget systematisk. — Prof. Friis gav planen om et samarbejde sin tilslutning og gjorde opmærksom paa, at han allerede paa mødet i Sorø havde udkastet en saadan tanke. Der var et stort arbejde i gang i internationale historiske kredse for at gøre de smaa landes resultater bekendt, og det var ogsaa ønskeligt i større udstrækning end hidtil at gøre de nordiske historikere delagtige i fremmede landes resultater. Der var vel nok mulighed for økonomisk støtte, for Danmarks vedkommende snarest fra Rask-Ørsted-Fondet. — I diskussionen deltog desuden prof. Ahnlund og prof. Bonsdorff. — Det vedtoges at rette opfordring til de tre centrale historiske foreninger i Danmark, Norge og Sverige, samt baade til det svensk-finske og det finsk-finske historiske tidsskrifts redaktion om at overveje et saadant samarbejde, og efter prof. Friis' forslag vedtoges det, at det praktiske initiativ skulde tages fra dansk side.

Den lange række af enkeltforedrag var fordelt i to, undertiden i tre sektioner. Dr. Lis Jacobsen (Danmark) stillede *Kong Haralds og kong Gorms Jellingemonumenter* i ny belysning. De historiske forudsætninger for kong Haralds sten var ikke Gorms og Tyras død, men den var et sejrsmonument rejst i tilknytning til begivenhederne 983. Det er derfor meget lidt sandsynligt, at Gorm og Tyra er begravet i højen. Det bliver nødvendigt som

følge heraf at revidere vikingetidens arkæologiske kronologi. I forbindelse hermed maa det tages i betragtning, at ornamentikken viser nært slægtskab med ornamenterede gravkors fra Nordengland; stenen maa være udført af en indkaldt fremmed kunstner, antagelig dansk-engelsk. — M. h. t. kong Gorms sten fastholdt foredragsholderen »omramnings«-læsningen; ogsaa den maatte betragtes som en »begivenheds-sten«, formodentlig rejst i anledning af sejren over de svenske Hedebykonger.

Prof. Halvdan Koht (Norge) talte om *Det nye i norderlandsk historie kringom år 1300*. Norske, svenske og danske aktstykker fra aarene 1273—82 viser feudalisme i de tre kongeriger. Feudalismen i Norge er ikke fremgaaet af modsætningen mellem konge og stormænd i 14. aarh., men fremelsket af den stærke kongemagt i aarhundredet før. Det er naturalhusholdning, der er forudsætning for feudalvæsenet. Da den fremvoksende handel snart gav kongen ny interesser og indtægter, opstod der strid mellem kongemagt og adel, og ved siden af den strid mellem stat og kirke, dog delvis af feudal karakter. Prof. Koht gav prof. Arup ret i, at kampen mellem Erik Glipping og hans modstandere maatte skyldes en klassekamp. De danske fredløse flygtede til Norge og sluttede sig til adelsherredømmet der. Striden fortsattes under Erik Menved og Birger og blev mere og mere fællesnordisk. O. 1300 synes Sverige og Norge forenet med de fredløse om et adelsprogram rettet mod den danske konge. Retterboden af 1308 blev aldrig gennemført og derfor ikke grundstenen for kongemagtens opkomst. De tre kongeskifter i 1319 er en stor sejr for adelsskandinavismen; det er den, der, tilegnet af regenterne, ligger bag ved de følgende kongers unionskampe. Men den var bundet til adelen og maatte gaa under ved borgerstandens opkomst.

Æmne for Docent Ingvar Anderssons Foredrag var: *Erik XIV, England og Estland*. Først behandledes forskningens stilling til Erik XIV.s giftermaalsplaner, der efter tidens skik hang sammen med politiske og økonomiske forhold. Reval og Lübeck konkurrerede om den russiske handel; Reval søgte tilslutning til Sverige, og Lübecks Narvahandel blev forbudt. Handelen paa Rusland burde komme paa Revals og Sveriges hænder, og Elfsborg, i tilslutning til en kanalbygning tværs gennem Sverige, være forbindelsesleddet med vestmagterne, navnlig England. Planerne lod sig ikke gennemføre, idet de udfordrede magter sluttede sig sammen mod Sverige. Som modvægt søgte Erik ved ægteskabsunderhandlinger alliance med Hessen. Det var umuligt at holde baade de hessiske og de engelske planer gaaende, og de

engelske gled da bort under Syvaarskrigen. De store projekter blev saaledes uden praktisk resultat.

I tilknytning hertil holdt cand. mag. Arthur G. Hassø et foredrag om *Den danske regerings stilling til koffardifarten nord om Norge i det 16. aarh.* Først belystes Chancellors ekspedition for Merchants' Adventurers til Arkangelsk og oprettelsen af det moskovitiske handelsselskab 1555. Meddelelsen om den ny handelsvej vakte bestyrtelse i Nordeuropa, kun Danmark var nogenlunde rolig. Først efter 1564 fik frygt for Finmarkshandelen og Øresundstolden Frederik II til at gøre sin højhedsret over de nordlige have gældende, idet han krævede Hvidehavshandelen standset. Den danske aktion blev denne gang og ligeledes i aarene efter 1576, da Narvahandelen lukkedes, uden resultat. Forhandlingerne endte med et kompromis uden endelig afgørelse i 1583, men Englænderne vilde stadig ikke anerkende Danmarks højhedsret.

Prof. K. R. Melander (Finland) talte om *Åbo hovrätt och dess förhållande till underrätterna under 1600-talet*. Som en umiddelbar aarsag til oprettelsen af Åbo hovrätt fremførtes, at den 1614 oprettede Svea hovrätt stod magtesløs over for de finske sager, dels paa grund af afstanden, dels paa grund af embedsmændenes uvidenhed og slendrian. 1622 sendtes en fiskal til Finland for at undersøge forholdene i anledning af Svea hovrätts besværinger, og resultatet af hans undersøgelser blev oprettelsen af Åbo hovrätt 1623. Derefter omtaltes hovrättens betydning for Finlands retsudvikling og de vanskeligheder, den havde at kæmpe med: embedsmændenes ulydighed, vanskeligheden ved at faa dommerne ordentligt lønnede, de svenske dommeres sprogvanskeligheder (allerede tredje hovrätts præsident blev en finne, Jöns Kurck) og især underretternes uensartethed og udygtighed.

I sit foredrag om *Ålandskongressen* behandlede prof. K. J. Hartman Karl XII.s politik overfor Danmark indtil denne kongres. Af særlig interesse var begrundelsen af den paastand, at Karl XII betragtede Danmark som Sveriges farligste modstander. For at slaa dette land ned forsøgte han først at fortsætte Karl XI.s politik og fik derved ogsaa hjælp fra England og Holland, men denne hjælp maatte betales ved at indrømme Danmark en billig fred. Derefter søger han nye veje og vil sikre sig mod Rusland ved at oprette et stærkt Polen og senere ved at faa Tyrkiet til at angribe zaren, mens han opgiver Østersølandene, maaske i forstaaelse af umuligheden af at holde dem. Til sidst nærmer han sig Rusland og Projsen paa Ålandskongressen for omsider at faa fred til sit egentlige maal, at besejre Danmark.

Dr. E. Nystrom (Danmark) gav en *Karakteristik af befolkningselementerne i det 18. aarh.s danske monarki*. Til trods for de forskellige befolkningselementer var enevoldstidens danske monarki den gang en udmærket og velafbalanceret enhed. Det var en lykkelig tid for staten, hvor nyt gror og gryr overalt, og hvor det gode fra fortiden endnu lever. I økonomisk henseende var hertugdømmerne førende paa landbrugets omraade, mens Norge var af størst værdi for industri og handel. Det er en fabel, at enevælden skød Norge til side; tværtimod var der her og i hertugdømmerne den største frihedsfølelse. Der gjorde sig ingen nationale modsætninger gældende, hverken i administrationen eller ved universiteterne. Der var nok nationalfølelse, men der var ikke nationaliteter i vor betydning af ordet. Den norske separatisme var snarest en provinsiel selvhævdelse, forfatterne var historisk indstillede, og krigene endnu ikke nationale.

Prof. L. Stavenow (Sverige) holdt et foredrag om den europæiske situation i aarene 1787—90. Særlig interessant var behandlingen af Englands forhold til Rusland og Gustav III.s politik. I England havde whigkerne ført en russervenlig politik, som havde gjort Sveriges stilling meget usikker og derved retfærdiggjort mössernes politik. Ruslands ekspansion mod syd og skabelsen af en russisk flåde i Østersøen og i Sortehavet havde imidlertid forstyrret denne forstaaelse. Da saa Rusland og Østrig 1787 forbereder sig paa at udrette det europæiske Tyrki, synes en konflikt uundgaaelig med England som med Prejsen, hvis politik gaar ud paa at hindre, at Østrig vokser mere end det selv. Med sit geniale blik for udenrigspolitik ser Gustav III denne situation, men med geniets selvovervurdering slaar han løs for tidligt. Forskellige faktorer forhælder udviklingen, og han mister chancerne for en egentlig sejr. Han har nu kun at holde ud, til den af ham forudsete situation indtræffer, for at benytte denne til at slippe ud af krigen uden tab. Dette sker ved den fordelagtige fred i Värälä 1789, mens man i Katarinas statsraad drøfter muligheden af at ramme England i Indien, og Pitt i marts 1790 er paa nippet til at tage en krig. Den franske revolution medfører dog snart en ny modsætning til Frankrig og skyder modsætningen til Rusland ud til det 19. aarh.

Dr. F. W. Morén (Sverige): *1812 års politik*. »1812 års politik« i snævrere forstand defineres som forsoget paa at skaffe Sverige territoriale udvidelser som kompensation for tabet af Finland 1809. Mere uheldigt bruges udtrykket »1812 års politik« for hele perioden 1812—55, da Sverige udenrigspolitisk fulgte Rusland. Mens opinionen i Sverige haabede paa Finlands generobring gen-

nem revanchekamp med Rusland, opgav Karl Johan dette »testamente af krig og ulykker« og søgte at vinde Rusland og dertil England for Norges erobring. Forhandlingerne førte efterhaanden til resultatet, dog saaledes at Norge blev Sveriges løn for deltagelse i koalitionen, ikke kompensation for Finlands tab. Foredragsholderen behandlede derpaa Danmarks stilling under disse forhandlinger og paaviste, at det havde venner, særlig Østrig, men ogsaa Preussen, ja maaske søgte ogsaa Rusland at redde det; men Frederik VI havde ikke tilstrækkelig smidighed til at benytte de chancer, forholdene bød ham, og det belejlige tidspunkt til ændring af den danske udenrigspolitik forpasses.

Prof. G. Rein (Finland): *Karl Johans planer på franska kronen*. Karl Johan ønskede den franske krone; hans liberale indstilling, hans ærgerrighed drev ham til det. Han var fjendtlig mod Napoleon og forudsaa sammenbruddet. Frankrigs vel laa ham paa hjerte, og han vilde redde det for Napoleons fald. Men dette ønske var begrænset af, at han ikke vilde opgive Sverige uden at være sikker paa Frankrig. Derfor maatte han stadig sørge for at holde alle udveje aabne, og han kunde saaledes ikke sætte nok ind paa sit hovedønskes realisering. Alexander I støttede længe Karl Johan, og denne søgte ogsaa at vinde andre, især Frederik Vilhelm III for sig, men han mærkede, at ogsaa Bourbonerne havde venner, og at disse kun vilde benytte ham til at bane vejen for sig. En rolle som general Monks i 1660 vilde Karl Johan under ingen omstændigheder spille, og da grundlaget for den franske krone syntes for svagt, resignerede han i tide.

Docent A. Schück (Sverige) holdt et foredrag om *Stad och kyrka i det medeltida Sverige*. Selv om adskillige af Sveriges middelalderlige byer er opstaaet paa eller ved hedenske kult- og markedspladser, er det først den kristne kirkes organisation, der virkelig skaffer betingelser for fremkomsten af et svensk byvæsen. Af særlig betydning er oprettelsen af faste bispesæder; de henlagdes til de centrale steder i de større landskaber. Navnlig oprettelsen af domkapitler gav kirken økonomisk og dermed politisk vægt. Ved en række eksempler vistes det, hvorledes provsti- og sogne-dannelsen ofte sluttede sig til handelspladserne; saaledes havde et landsogn ikke sjældent sin kirke inden for byens mure ved siden af den yngre bykirke. Det 13. aarh.s sidste halvdel var en blomstringstid for bispesæderne, men biskoppen blev aldrig »stadsherre« i de svenske stiftsmetropoler. Tiggermunkenes klostergrundlæggelser staar i en vis forbindelse med folkungetidens bydannelser, og i 17. aarh. faar bispesæderne ny krafttilskud ved oprettelsen af gymnasier.

Prof. M. Ruuths (Finland) holdt foredrag om *Finlands kyrko-historia under 1800-talet*. Et par andre foredrag havde kultur-historisk karakter, begge omhandlede gamle bondesamfunds sædvaner. Docent Kr. Østberg talte om *Norsk bonderett*, paa pegede sædvanerettens udvikling og belyste den med mange praktiske eksempler (tyende, husmænd og kvæg). Sædvaneretten staar stærkere end lovene, men absolut bindende for bønderne er kun forliget, der staar over og bryder alle love. — Mere begrænset skildrede prof. G. Nikander (Finland) i sit foredrag *Österbottens bysamhälle* et enkelt samfunds struktur. Österbotten var indtil udskiftningen en økonomisk enhed, hvor de karge naturforhold tvang bønderne til samarbejde i talrige næringsgrene: jagt, fiskeri, tjærebrænding o. s. v. Ved disse arbejder gjaldt frivillige overenskomster, »föreningar«, der ofte stadfæstedes af herredretterne. Med udgangspunkt i en række lysbilleder gik foredragsholderen over til en skildring af enkeltheder i bøndernes primitive erhvervsliv.

Af foredrag om historisk metode var der to. Docent C. W. v. Sydow (Sverige) talte om *Traditionsspridning*, mens fil. lic. Tom Söderbergs (Sverige) emne var *Metod och uppgifter inom bergshistorisk forskning*, der indlededes med en oversigt over den bjergværkshistoriske forskning i Sverige. Foredragsholderen beklagede, at historikerne oftest behandlede bjergværkshistorien uden tekniske forudsætninger, mens fagmændene som regel savnede historisk teknik. Det vigtigste spørgsmaal er det økonomiske, der i middelalder og Vasa-tid er vanskeligt paa grund af kildernes utilstrækkelighed. Forfatterne er som regel faldet for den fristelse at generalisere paa for spinkelt grundlag og har uden videre kombineret efterretninger fra vidt forskellige tider og vidt forskellige virksomheder. Bjergværkshistorien maa føjes ind i historiens almindelige rammer, dels maa den sættes i forbindelse med den almindelige økonomiske og sociale historie i Sverige, dels maa den ses i forhold til udlandets bjergværkshistorie, navnlig den tyske og senere den norske og finske.

Et enkelt foredrag var uden tilknytning til nordisk historie, idet prof. K. Fabricius fremlagde sine *Historisk-topografiske studier over det antike Syrakus*. Den hævdevundne opfattelse af Syrakus, at den skal have været en kæmpeby (18—1900 ha) blev draget frem til prøvelse. Denne opfattelse modbevistes, dels gennem de topografiske forhold, der er nogenlunde uforandrede siden oldtiden, og dels ved de arkæologiske forhold, der viser, at størstedelen af det udpegede omraade aldrig har været bebygget. Derefter gennemførtes en kritisk gennemgang af de historiske kilder,

navnlig Thukydide, og det paavistes, at disse, rigtig forstaaet, bekræftede de topografisk-arkæologiske forhold.

Ved det afsluttende møde paa universitetet talte prof. v. Bonsdorff. Det bestemtes, at det næste møde skulde holdes i Stockholm-Uppsala 1934 eller 1935. Til forberedelse af dette valgtes et præsidium bestaaende af professorerne Tunberg (Sverige), Friis (Danmark), Koht (Norge) og v. Bonsdorff (Finland).

Derefter fandt den festlige afslutning sted ved en festsupé paa Societetshuset. I tilslutning til mødet var der i de følgende dage arrangeret forskellige rundture.

A. Afzelius. Aksel E. Christensen.
